

WILEY

The Scandinavian
Journal of Economics

Kommittébetänkandet rörande banklagstiftningen

Author(s): David Davidson

Source: *Ekonomisk Tidskrift*, Årg. 4 (1902), pp. 134-144

Published by: Wiley on behalf of The Scandinavian Journal of Economics

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/3437095>

Accessed: 24-06-2016 14:05 UTC

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at
<http://about.jstor.org/terms>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Wiley, *The Scandinavian Journal of Economics* are collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Ekonomisk Tidskrift*

Kommittébetänkandet rörande banklagstiftningen.

Af David Davidson.

Af de förslag rörande lagstiftningen angående bankväsendet, som det sid. 82 och ff. af denna tidskrift omnämnda kommittébetänkandet innehåller, är det tre, som nog kunna komma att framkalla principiella meningskiljaktigheter, nämligen 1:o) att bankbolag med den ansvarighet för bolagets förbindelser, som nu gäller för delägare i sedelutgifvande bankbolag, fortfarande skulle få bildas, 2:o) att bankaktiebolag under vissa villkor skulle kunna medgifvas rätt att drifva handel med aktier, och 3:o) sättet för ordnande af statens kontroll öfver de enskilda bankbolagen.

Hvad den första punkten beträffar, har kommittéen ej haft anledning att yttra sig rörande lämpligheten att genom särskild lagstiftning auktorisera bildandet af bankbolag med obegränsad ansvarighet för delägarna. Kommittéens instruktion ålägger nämligen kommittéen att uppgöra förslag till dylik lagstiftning. Regeringen har tydligen därvid ansett att, då en stor del af de nuvarande sedelutgifvande bankerna önska att få behålla sin karaktär af s. k. solidariska bankbolag, äfven sedan deras nu gällande oktrojer gått till ända, staten ej borde lägga hinder i vägen härför, hvilket ju onekligen skulle ske, ifall de blefve hänvisade till att bildas i form af vanliga handelsbolag; att låta 1874 års kungörelse gälla, naturligtvis med undantag för bestämmelserna rörande sedelutgifningsrätten, äfven efter 1903 års utgång, vore ju, såsom chefen för finansdepartementet framhållit, ej lämpligt.

Det kan ej heller bestridas, att de solidariska bankbolagens historia i vårt land är sådan, att det ej finnes giltigt skäl för att för framtiden förhindra bildandet af dylika banker. Det är visserligen sant, att åtskillige

anse att bankbolag med obegränsad ansvarighet för delägarne innebure en fara för det allmänna, och att staten därför ej borde uppmuntra till bildandet af dylika banker. Dessa farhågor hafva nog sin grund i erfarenheten från England särskildt under 1878 års kris, då två stora banker med obegränsad ansvarighet störtade; delägarne i en af dessa banker — City of Glasgow Bank — blefvo till största delen ruinerade i följd af de uttaxeringar, som bankens fall nödvändiggjorde¹. Emellertid föranledde i England denna katastrof icke förbud mot bildande af bankbolag med obegränsad ansvarighet, utan blott sådana tillägg till banklagstiftningen, (se lagen den 15 aug. 1899) att ombildning af bankbolag med obegränsad ansvarighet till sådant med begränsad ansvarighet underlättades².

Det är hufvudsakligen tre skäl, som anförts emot den obegränsade ansvarigheten för delägare i bankbolag. Ett är, att denna ansvarighet skulle afskräcka dem, som ha något att förlora, att inträda såsom delägare i dylika banker, och att på grund däraf fara är, att förvaltningen skulle komma i dåliga händer. Detta skäl förlorar emellertid sin egentliga betydelse, så snart det såsom hos oss finnes möjlighet att bilda bankbolag med begränsad ansvarighet. — Ett annat skäl är, att en solidarisk bank kan nöja sig med mindre fonder än en aktiebank med lika stor rörelse, utan att allmänhetens förtroende till den förra blir mindre än till den senare, enär den obegränsade ansvarigheten i allmänhetens ögon uppväger differensen i fonder; denna värdesättning af nämnda ansvarighet skulle nu oftast ske okritiskt och utan någon kännedom ens om hvilka som äro delägare i den solidariska banken eller delägarnes ekonomiska ställning. Detta skäl saknar ju ej sin betydelse, men torde ej vara tillräckligt för att föranleda förbud mot solidariska banker utan blott till åtgärder för att bibringa allmänheten kännedom om, hvilka som äro delägare i banken och deras vitæ genus³. — Ett tredje skäl, vid hvilket man hos oss tyckes lägga största vikt, är den stora och ööfverskådliga risken för delägarne,

¹ Denna banks grundfond utgjorde 1 mill. £, dess förluster öfver 6 mill. £. Första uttaxeringen uppgick till 5 gånger grundfonden, den andra till tjugotvå och en half gång samma fond. Bankens ansvarige delägare voro i det närmaste 1800; af dessa blefvo endast 253 solventa efter uttaxeringarne, och dessa innehade lotter till ett belopp af blott 88,722 £.

² En sedelutgifvande banks delägare skulle dock fortfarande vara obegränsadt ansvarige för sedlarne och detta så, att delägarne utöfver det inbetalta kapitalet, resp. hvad de förbundit sig inbetala kunde blifva skyldiga att tillskjuta ett belopp motsvarande de utelöpande sedlame.

³ Detta kan ju t. ex. ske genom att föreskrifva att en förteckning öfver delägarne skall vara anslagen i bankens lokal.

hvilken vid en dylik banks fall kan framkalla panik och därigenom medföra fördärfliga följder för det allmänna¹. Man må emellertid tillägga detta skäl största möjliga betydelse, men man torde dock därmed ej kunna tillfyllest motivera ett förbud mot bildande af alla slags bankbolag med obegränsad ansvarighet. De som framföra detta skäl taga ej tillbörligt i betraktande, att det i hvarje bank finnes ett annat intresse, som bör tillgodoses framför delägarnes, nämligen insättarnes. Detta har ju lagstiftningen erkänt, ty de restriktioner och den kontroll, som bankerna underkastats, afse ju att skydda insättarnes intresse. Och följderna af att detta intresse ej vederbörligen tillgodoses, kunna vara fullt ut lika farliga, som följderna af den obegränsade ansvarigheten, ja till och med farligare. Vid sådant förhållande torde det väl vara svårt att på grund af de ofvan anförda skälen hindra bankbolag att erbjuda insättarne den säkerhet, som den obegränsade ansvarigheten må anses innebära.

I öfrigt får man ej förbise betydelsen i förevarande afseende af nyssnämnda restriktioner och kontroll, som bankerna hos oss äro underkastade, och hvilka, ehuru egentligen afseende att betrygga insättarnes ställning, ju böra ha till verkan, att äfven risken af den obegränsade ansvarigheten blifver åtminstone väsentligen förringad.

Ställningen i afseende å frågan om den obegränsade ansvarigheten för delägare i bankbolag är onekligen ganska egendomlig. Motståndarne mot den obegränsade ansvarigheten vilja förneka delägarne i bankbolag att underkasta sig denna obegränsade ansvarighet, ehuru det är de nuvarande solidariska bankbolagen själfva, som fordra att få behålla densamma. Det är ej i insättarnes intresse utan i bankbolagens egna intressen, som denna ansvarighet påyrkas. Detta framgår af den framställning till regeringen från de enskilda bankernas syndikat rörande denna fråga, som öfverlämnats till kommittéen. Syndikatets skäl för den obegränsade ansvarighetens bibehållande äro, med citerande af kommittéens referat, »att, enär de enskilda bankernas kredit särskildt i utlandet i icke oväsentlig mån stöddes af kännedomen om dessa bankers solidariska ansvarighet, samt, därest berörda ansvarighet samtidigt med sedelutgifningsrätten upphörde, de enskilda bankerna, isynnerhet de som arbetade med mindre grundfond, skulle, med den utsträckning deras verksamhet under de många gångna åren vunnit, vid tiden för sedelutgifningsrättens upphörande ställas inför nöd-

¹ Denna synpunkt framhölls i högsta domstolen vid behandlingen af förslaget till lag om ekonomiska föreningar, som innehöll möjlighet att bilda dylika föreningar med obegränsad ansvarighet för delägarne. Se Holm, Juridiskt Arkiv 1895 II N:r 3 sid. 119.

vändigheten att antingen inskränka sin låneverksamhet eller öka sitt kapital, alternativt hvilka under tryckta penningeförhållanden, båda tvifvelsutane komme att för såväl allmänheten som bankerna själfva medföra svårigheter». Af detta uttalande kunna vi dock eliminera den i den sista delen af uttalandet angifna *omedelbara* faran för *allmänheten*, som den obegränsade ansvarighetens afskaffande skulle medföra. Tanken är den, att de banker, som hafva relativt små grundfonder, skulle antingen tvingas att inskränka sin lånerörelse eller öka sina grundfonder. Att detta skulle kunna i någon nämnvärd grad omedelbart beröra allmänheten, är svårt att förstå. Ty inskränker en bank sin utlåningsrörelse, måste den naturligtvis ock inskränka sin inlåningsrörelse, och då komma de insatta medel, som sålunda frigöras, att söka sig till någon annan bank, som i följd däraf kan öka sin utlåningsrörelse. Och om banken ökar sin grundfond, så blir följden visserligen, att de hos denna, resp. hos andra banker insatta medlen minskas, men då bankerna utlåna äfven sina grundfonder, kan detta ej beröra den låntagande allmänhetens intressen. Det är sålunda endast bankernas egna intressen, som i förevarande afseende *omedelbart* beröras: de ha att välja emellan att öka sina grundfonder eller minska sin rörelse, och i båda fallen kommer under i öfrigt oförändrade förhållanden storleken af dessa bankers vinster i förhållande till deras grundfonder att minskas. Indirekt skulle emellertid detta förhållande kunna få äfven en viss betydelse för det allmänna. Det kan ju synas, som om insättarnes säkerhet alltid skulle växa i samma mån som grundfondens relativa storlek (i förhållande till förbindelserna) växer. Men detta är icke under alla förhållanden riktigt. Detta sammanhänger med det som nyss nämndes om förhållandet mellan å ena sidan grundfondens relativa storlek och å andra sidan vinstens storlek i förhållande till grundfonden. En bank med relativt stor grundfond kan sålunda frestas till att, för att få hög vinst, inlåta sig på affärer, som visserligen äro mycket vinstgifvande om de lyckas, men å andra sidan mycket riskabla. Genom att delägare i bankbolag ikläda sig ansvarighet utöfver sina insatser, kan man emellertid minska denna frestelse af en för stor grundfond och ändock erbjuda insättarne samma säkerhet, som en relativt stor grundfond innebär, nämligen genom delägarnes subsidiära ansvarighet. Emellertid är det ej för detta måls vinnande nödvändigt, att delägarne ikläda sig en obegränsad ansvarighet; det är tillräckligt med en begränsad sådan¹.

¹ Sådan subsidiär begränsad ansvarighet förefinnes i England och andra länder och förordades af 1881 års bankkommitté.

Såsom ett viktigt skäl för den obegränsade ansvarighetens bibehållande anför syndikatet vidare bankernas förhållande till utlandet. Betydelsen af detta skäl vågar jag i saknad af tillräcklig kännedom om förhållandena ej bedöma och ej heller om icke en begränsad subsidiär ansvarighet äfven härför kunde vara tillfyllestgörande¹.

Om också dessa skäl ej med nödvändighet tala för en obegränsad subsidiär ansvarighet för delägarne, betyda de dock så mycket att det icke torde vara att tillråda att intvinga alla bankbolag i vårt nuvarande bankaktiebolags² form.

Det vore måhända en lämplig lösning att endast medgifva obegränsad ansvarighet för större bankbolag, och sålunda i öfverensstämmelse med den princip, som fått sig uttryck i 4 § af lagen ang. föreningar för ekonomisk verksamhet, för s. k. folkbanker endast tillstådja en begränsad subsidiär ansvarighet; denna olikhet skulle då kunna motiveras med samma skäl, som af justitieråden Herslow, Ahlgren och Åbergsson vid föreningslagens behandling i Högsta Domstolen anfördes emot registrering af föreningar med obegränsad ansvarighet för medlemmarne (se Juridiskt Arkiv 1895 N:o 3 sid. 119). Men då fordras en särskild lagstiftning för folkbanker, då de ju till följd af utsträckningen af sin rörelse ej få registreras såsom ekonomiska föreningar. Och i så fall borde ock förhindras, att dylika folkbanker, såsom nu kan ske, bildas i form af handelsbolag, isynnerhet som delägarnes ansvarighet i dylika är af farligare art än enligt kommittéens förslag rörande solidariska bankbolag. Att förhindra dem att använda ordet bank i sin firma, lär väl ej ha någon verkan i detta afseende; det finnes ju stora bankbolag, som ej använda detta ord i firman.

Det andra af kommittéens ofvannämnda förslag, eller tillåtelsen att bilda bankbolag med rätt att drifva handel med aktier, är synnerligen betänkligt. Det skulle nämligen möjliggöra bildandet af s. k. *credit-mobilier-banker* i form af bankaktiebolag. Det är visserligen sant, att dessa s. k.

¹ En dylik begränsad subsidiär ansvarighet kan ju ordnas efter olika principer. Den subsidiära ansvarigheten kan för hvarje delägare vara bestämd till ett bestämt maximibelopp t. ex. det belopp, som hans lotter lyda på, men i detta fall äro två modaliteter tänkbara: antingen svarar hvarje delägare blott pro rata parte för den brist som kan uppstå, eller också är ansvarigheten solidarisk d. v. s. hvarje delägare skyldig att äfven betala för de delägare, som ej kunna fullgöra sina inbetalningar, dock alltid med den begränsningen, att han ej kan åläggas betala mer än nyssnämnda maximibelopp. Vidare kan den subsidiära ansvarigheten vara bestämd till ett visst belopp för alla delägarne tillsammans, t. ex. till ett belopp motsvarande det inbetalda aktiekapitalet med solidarisk ansvarighet delägarne emellan.

² Bestämmelsen i bankaktielagen § 14 (kommittéens förslag § 22) är tydligen ej tillfyllest för att åstadkomma erforderlig subsidiär ansvarighet för delägarne.

industriförlagsbanker skulle med nyssangifna undantag vara underkastade dels samma restriktioner som de nuvarande bankaktiebolagen, dels något strängare sådana. De senare bestå däri, att grundfonden skall uppgå till minst tre mill. kronor och att inlåning från allmänheten ej får öfverstiga beloppet af bankens egna fonder. Af dessa spelar den förra ingen roll, då det ligger i sakens natur, att en dylik bank måste ha ett stort aktiekapital. Den senare restriktionen förringar ju i viss mån den skada, som dylik bank kan åstadkomma. Men att beakta är, att rättigheten att äga aktier gör det möjligt för en dylik bank att drifva alla de äfventyrliga affärer, som med förkärlek omfattas af crédit-mobilier-banker. Ty hvarje rörelse och hvarje egendom kan ju iklädas formen af aktiebolag och sålunda förvärfvas af en industriförlagsbank. Genom denna lagstiftning eluderas sålunda det äfven för dylik bank gällande förbudet att med vissa undantag äga fastigheter; det är ju tillräckligt att bilda aktiebolag, som förvärfva fastigheterna i fråga, hvarefter banken i sin tur förvärfvar största delen af aktierna i dessa fastighetsaktiebolag. Hvilket fält för osunda spekulationer härigenom öppnas, har åtskilliga händelser under den senaste krisen i Tyskland visat.

Då en dylik bank förbjödes att af allmänheten inlåna mer än det belopp, hvar till dess fonder uppgå, så måste den tydligen skaffa sig medel för sin rörelse äfven från annat håll. Detta kan icke ske genom emittering af obligationer, då det för vanliga bankaktiebolag stadgade förbudet häremot äfven gäller för dylik bank. Upplåningen måste därför ske i annan form, vare sig i utlandet eller inlandet. Såvida upplåningen sker inom landet, kommer den naturligtvis att till större delen ske hos andra banker, och därigenom kunna de hos dessa andra banker insatta medlen komma att äfventyras. På detta sätt kan begränsningen af industriförlagsbankers rätt att inlåna medel af allmänheten komma att i hög grad eluderas. I stället för att bilda en industriförlagsbank med 10 mill. kronors kapital, bildar man två banker, en industriförlagsbank med 5 mill. kronors kapital och ett vanligt bankaktiebolag med samma kapital, hvilket förser industriförlagsbanken med lån. Under det att en industriförlagsbank med 10 mill. kronors kapital endast får af allmänheten upplåna sistnämnda belopp, kunna de nyssnämnda tvenne bankerna tillsammans inlåna obegränsade belopp.

Man kan ju häremot invända, att likartad fara förefinnes redan för närvarande. Om ett vanligt aktiebolag bildas med uppgift att utan samband med bankrörelse drifva handel med aktier, så finnes ju intet hinder

för banker att lämna dylikt bolag lån. Härvid förbiser man emellertid tvenne viktiga omständigheter. Ett dylikt aktiebolag erhåller ej såsom industriförlagsbanken regeringens koncession, och det står ej under statens uppsikt och kontroll. Koncessionen och kontrollen öfver industriförlagsbankerna måste i regeln väcka den föreställningen, att dessa banker äro lika säkra som vanliga banker. En utlåning till en industriförlagsbank får därför i de flestes ögon en helt annan karaktär än en utlåning till ett vanligt inregistrerad aktiebolag för aktiehandel. Vore det nu så, att den för industriförlagsbanker gällande restriktiva lagstiftningen i förbindelse med dels de bestämmelser som vid koncessionens beviljande kunna fastställas dels statens uppsikt vore tillräckliga garantier för dessa bankers soliditet, så vore ju de här framställda farhågorna ogrundade. Men en lång tids erfarenhet har bestyrkt, att dylika företag äro af så riskabel art, att ifrågasvarande garantier äro alldeles otillräckliga¹. Det är därför också afgjort betänkligt, att regeringen skulle koncessionera och öfvervaka dylika företag².

Kommittéens utredning rörande tillsyn öfver bankerna och dess förslag till vinnande af effektivare kontroll är naturligtvis af största intresse, bland annat på grund af bankspektörens medlemskap i kommittéen.

Då jag nu öfvergår till ett referat med anmärkningar af kommittéens förslag, erkänner jag villigt min bristande fackkunskap på detta område; mina anmärkningar hafva egentligen karaktären af blygsamma frågor. Måhända kan en eller annan af dem ge de sakkunnigare något uppslag i detta viktiga ämne.

»Den naturligaste och verksammaste kontrollen öfver bankernas rörelse beredes helt visst därigenom, att resultaten af deras verksamhet, i den mån sådant kan ske, framläggas för allmänheten.» I detta kommittéens uttalande ligger väl ett erkännande af, att vår lag afser att lägga hufvudvikten på detta hjälpmedel för allmänhetens kontroll eller hvad man med en teknisk term kallar publicitet. Det är sålunda af största vikt, att de

¹ Det finnes ju framstående kännare af bankväsendet, som till och med luta åt den uppfattningen att dylika företag ej borde få bildas i form af aktiebolag. Se Wagner, *Der Kredit und das Bankwesen* i Schönbergs *Handbuch der politischen Oekonomi* 4:te Aufl. Band I sid. 502.

² Ehuru det är af mindre betydelse må dock påpekas, att namnet industriförlagsbank egentligen är olämpligt. Att ge förslag åt industriella företag, innebär ju att ge dem lån på längre tid. Man kallar däremot icke ägaren till ett företag för förläggare åt det samma. Aktieägarna i ett företag äro alltså ej aktiebolagets förläggare. Då nu industriförlagsbankens funktioner utöfver vanliga bankers blott skulle bestå i att få äga aktier, kan en dylik bank därigenom ej blifva förläggare åt industriella företag. Med afseende å rätten att ge vanliga förslag åt industriella företag, skulle industriförlagsbanken komma att intaga samma ställning som de vanliga bankerna.

meddelanden angående bankerna som offentliggöras (månadsrapporter samt revisions- och förvaltningsberättelser) innehålla fullt exakta uppgifter. I detta syfte föreslår kommittéen den nya bestämmelsen, att i den balansräkning, som styrelsen har att årligen upprätta, bolagets tillgångar icke må upptagas öfver deras verkliga värden, samt att förty värdelösa fordringar skola afskrifvas och osäkra fordringar endast upptagas till de belopp, hvarmed de beräknas komma att ingå. Samma bestämmelse borde väl, om den anses vara behöflig för balansräkningen, äfven uttryckligen stadgas för månadsrapporterna; annars kunde det se ut, som om dessa tillmättes mindre betydelse, ehuru de väl böra utgöra det förnämsta kontrollmedlet. Det bör vidare finnas effektiv kontroll öfver, att dessa bestämmelser verkligen iakttagas. Ty annars gäller väl om dem detsamma, som kommittéen yttrar om felaktiga rapporter och berättelser, eller att de lända icke till gagn utan till skada, i det de vilseleda den allmänhet, hos hvilken bankerna söka kredit. Denna kontroll öfvas hvad månadsrapporterna beträffar af det af vederbörande länsstyrelse utsedda ombudet, som skall närvara vid dessa rapporters uppgörande, och i afseende å balansräkningen genom den af länsstyrelsen förordnade revisorn. Det är sålunda en mycket maktpåliggande uppgift, som bl. a. åligger dessa funktionärer. Men finnas också garantierna för att denna uppgift skall blifva tillfredsställande löst? Knappast. Det finnes ju ej ens några instruktioner för dessa ombud och revisorer.

Det har inom kommittéen ifrågasatts att föreskrifva, att de tillgångar, som utan hinder af banksekretessen kunna närmare uppgifvas, nämligen banken tillhöriga obligationer och aktier skulle i styrelsens årliga förvaltningsberättelse specificeras med uppgift om de kurser, hvartill dessa värdepapper upptagits. Men kommittéen har afstått härifrån, dels enär ett korrektiv mot en bokföring till allt för höga kurser ansetts ligga i nyssnämnda bestämmelser angående tillgångarnes värdering, dels enär dessa värdepapper i regeln utgöra en jämförelsevis ringa del af en banks portfölj. Det senare skälets bedömande kan ju vara en smaksak, men då bankernas förråd af egna obligationer och aktier den 31 dec. 1901 uppgick till 114,7 mill. kronor eller 64 ⁰/₁₀₀ af bankernas grundfonder, är ju beloppet ej så ringa. Det får väl från kommittéens standpunkt ej heller förbises, att bland de öfvervakade bankerna skulle komma att ingå en ny klass — industriförslagsbankerna — hvilkas obligations- och isynnerhet aktieförråd nog komme att betydligt förhöja detta totalbelopp. Och hvad det förra skälet beträffar, så ligger det väl i allmänhetens intresse

att få veta ej blott, om dylika värdepapper vid en viss tidpunkt upptagits till sina verkliga värden eller icke, utan äfven om en bank öfverhufvudtaget äger papper af viss art, och den upplysningen kan därför vara önskvärd; om förslaget rörande industriförlagsbanker blir antaget, gäller detta naturligtvis i ännu högre grad.

Statens kontroll öfver bankerna inskränker sig emellertid ej blott till fordran af publicitet, utan den består äfven i en materiell kontroll, ett ingripande i bankernas förvaltning. Detta är redan en nödvändig följd af vår restriktiva lagstiftning rörande bankerna. Men detta ingripande kan äfven ske, där ingen öfverträdelse af gällande bestämmelser föreligger.

Enligt nu gällande bestämmelser och kommittéens framställning är förhållandet för närvarande sålunda ordnad. De myndigheter, som hafva med denna tillsyn närmast att skaffa äro bankinspektören, länsstyrelserna, samt de af dessa sistnämnda utsedda ombuden och revisorerna; därjämte kan regeringen eller chefen för finansdepartementet för vissa fall förordna särskilda personer att utöfva inspektion. Som hjälpmedel för denna kontroll förefinnes, utom den nyss behandlade publiciteten, rätt för nyssnämnda myndigheter och personer till undersökning af bankens räkenskaper och handlingar samt skyldighet för bankstyrelse att meddela chefen för finansdepartementet och bankinspektören alla de upplysningar, som af dem äskas; därtill kommer de nyssnämnda revisorernas rätt att delta i revisionerna.

På detta sätt synes tillfälle vara beredt att få en fullständig inblick i hvarje banks förhållanden. Då emellertid syftet med inhämtande af dylik kunskap naturligtvis ej kan vara rent teoretiskt, så gäller det att fixera hvilka åtgärder ifrågavarande myndigheter och personer äga befogenhet att vidtaga.

Om undersökning eller inhämtad upplysning ger vid handen, att öfverträdelse af banklag eller bolagsordning ägt rum, så skall detta naturligtvis beifras. Därvid skall anmärkning därom ske till styrelsen, och om rättelse ej sker inom en månad, skall ärendet anmälas hos regeringen, som tar under ompröfning, huruvida bolaget skall frångas koncessionen eller ej.

Om åter åtgärder upptäckas, som icke äro i strid med banklag eller bolagsordning, men ändock äro skadliga, måste man skilja mellan de af länsstyrelserna utsedda revisorernas ställning å ena sidan och öfriga inspektionsberättigades å den andra. Hvad de senare beträffar — sålunda äfven bankinspektören — framgår det ej tydligt, om det är kommittéens mening att dessa hafva några lagliga befogenheter i afseende å dylika

åtgärder. Kommittén yttrar härom: »De missförhållanden han (bankinspektören) i öfrigt anser förefinnes, äger han visserligen för bankstyrelsen påvisa; men dylika erinringar kunna gifvetvis endast hafva karaktären af råd». Är det som bankinspektör eller såsom enskild person, som bankinspektören skall äga gifva dessa råd? Då kommittén synes antaga möjligheten af, att dylika erinringar skulle kunna bringas till offentligheten, så är väl meningen, att det är bankinspektören såsom sådan, som har att gifva dessa erinringar¹. Ty hvad bankinspektören såsom enskild person gör, kan det väl ej blifva fråga om att ex officio bringa till offentligheten.

Denna anmärkning torde ej få betraktas såsom någon petitesse. Den berör först och främst en viktig principfråga, nämligen huru långt den materiella bankkontrollen får och skall gå. Bestämmelserna härom inverka i väsentlig mån på allmänhetens egen kontroll. Det borde därför tagas under grundligt ompröfvande, om det öfverhuvud är lämpligt, att det allmänna åtager sig en dylik kontroll. I all synnerhet gäller detta, om de s. k. industriförlagsbankerna skulle ställas under samma tillsyn som andra banker. Men det minsta man kan fordra är, att det är fullt klart, hvad de kontrollerande myndigheterna hafva för skyldigheter och befogenhet i denna punkt.

Samma osäkerhet råder med afseende å länsstyrelsens och dessas ombuds uppgift härvidlag. Äfven dessa kunna ju få kännedom om oegentligheter, som icke stå i strid med banklag eller bolagsordning, utan att det finnes angifvet, huru de därvid skola förhålla sig. Skola äfven dessa få göra anmärkningar och, i så fall, få dessa anmärkningar ske direkt till bankstyrelsen eller skola ombuden hänvända sig till länsstyrelserna och dessa till regeringen, chefen för finansdepartementet, resp. bankinspektören?

Återstår de af länsstyrelserna förordnade revisorernas befogenheter. Härom finnas mig veterligen icke alls några andra föreskrifter än hvad banklagen innehåller, och denna stadgar blott att dylik revisor skall deltaga i revisionen. Häraf skulle man då kunna draga den slutsatsen, att en sådan revisor har liknande skyldigheter, som de af banken utsedde; han skulle då ha rätt och skyldighet till fullständig materiell kontroll och till framställande af alla slags anmärkningar mot bankens förvaltning. Är detta riktigt, skulle denna offentliga revisor ha en makt, som det enligt kommitténs mening vore farligt att lägga i bankinspektörens eller annan myndighets hand. (Jfr kommitténs betänkande sid. 78). Ty hans utta-

¹ Kommittén yttrar sid. 78: »Och det är vidare tydligt att sådana af bankinspektören gjorda erinringar i *regeln* icke kunna bringas till offentlighet» (kursiveringen gjord nu).

landen och anmärkningar blifva offentliggjorda, enär revisionsberättelsen skall offentliggöras i Posttidningen¹.

De förslag till förändringar i afseende å denna kontroll, som kommittéen framställer, afse först och främst ett effektivare beifrande af öfverträdelse af banklag eller bolagsordning. Men därjämte har kommittéen velat öka bankinspektörens befogenheter i afseende å åtgärder från verkställande direktörens, resp. styrelsens sida, som ej stå i strid med banklag eller bolagsordning. Bankinspektören skulle nämligen äga sammankalla styrelse, resp. bolagsstämma för att meddela dem dylika anmärkningar mot verkställande direktörens, resp. styrelsens åtgöranden. Bedömandet af detta förslag beror naturligtvis på hvilken ställning man intager i afseende å frågan om den materiella kontrollens omfattning.

Till slut behandlar kommittéen den viktiga frågan om åstadkommande af större centralisation i tillsynen. Af det förut anförda framgår, att det är illa beställt med denna. I den punkten vågar jag hysa en mot kommittéens åsikt alldeles diametralt stridande. Kommittéen vill endast skapa visst samband mellan länsstyrelsernas ombud och bankinspektören, så att de förra ha att meddela bankinspektören alla de upplysningar om vederbörande bank, som denne senare önskar. Detta är ingalunda tillfyllest. Endast genom centralisering af kontrollen är det någon utsikt att få denna effektiv. Äfven om denna viktiga fråga nu, såsom kommittéen föreslagit, skjutes åt sidan, kommer den snart nog att åter tvinga sig fram. I samma mån som bankernas, resp. bankkontorens antal i vårt land ökas, blir det allt omöjligare för bankinspektören och hans assistent att företaga inspektionerna så ofta, som behöfves. Erfarenheterna från andra slag af statskontroll har nogsamt visat, att det ej är nog med, att bankinspektören kan genom länsstyrelsens ombud på begäran få upplysning om befarade missbruk; inspektionen bringar ofta i dagen tillvaron af missbruk, om hvilka inga andra än de invigda förut haft någon aning. Huru denna fråga bör lösas, är jag nu ej beredd att yttra någon åsikt om.

¹ Endast såvida anmärkning står i strid mot förbudet att yppa enskildes förhållanden till banken, kan dess offentliggörande förhindras, men ej om offentliggörande i öfrigt skulle kunna skada banken eller det allmänna.

